

ГОТОВА ПРОДУКЦІЯ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ: СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИ

ВСТУП. Лісове господарство належить до господарських комплексів, що мають стратегічне значення для національної економіки в умовах глобалізації світової економіки, оскільки охоплює всі процеси, що пов'язані з відтворенням та використанням лісу.

Лісові господарства є унікальною системою господарювання, оскільки основною сировиною виробництва товарів є найважливіші природні ресурси – ліс, а також те, що продукція лісового господарства використовується практично у всіх сферах економічної діяльності.

Готова продукція лісового господарства має особливе значення для різних сфер людського суспільства, а саме економічної, екологічної, соціальної сфери, адже ліси не тільки надають незамінну, високоякісну, цінну продукцію, а й вирішують ряд екологічних завдань (покращання клімату, регулювання водних режимів рік, захисту полів від посух, суховіїв, запобігання водній і вітровій ерозії ґрунту, збереження здоров'я людини). Тому в сучасних умовах господарювання актуальним залишається питання щодо тенденцій та перспектив розвитку готової продукції лісового господарства в умовах глобалізації економіки.

ВИКЛАД МАТЕРІАЛУ. Головними завданнями лісового господарства, виходячи із принципів сталого розвитку та підвищення екологічного і ресурсного потенціалу лісів, є їх відтворення, охорона та захист. Підприємства лісового господарства – це специфічні організаційні структури, котрі займаються посадкою та вирощуванням лісу, доглядом за лісом, а також заготівлею та реалізацією лісової продукції. Особливістю готової продукції у лісовому господарстві є те, що джерелом її утворення є лісові ресурси. Продукцією є деревина, отримана в результаті рубок ведення лісового господарства та розкрязування дерев на сортименти [3].

Галузі лісового комплексу тісно пов'язані із світовим ринком, що є актуальним в умовах глобалізації економіки. Аналіз зовнішнього середовища показав, що на експорт припадає 30% продукції лісового господарства від вартості випуску. У структурі лісового експорту переважають напівфабрикати і сировина, а до готової продукції можна віднести чверть торгівлі продуктами лісового комплексу. За останні роки залишається незмінною тенденція до переважання обсягів товарної деревини, заготовленої шляхом проміжного користування – 54,2% над обсягами деревини, заготовленої у порядку рубок головного користування – 45,8%. Це є свідченням надмірних рубок ведення лісового господарства, особливо санітарних рубок, при яких і відбувається найбільша заготівля деревини. Більше 35% обсягів заготовленої ліквідної деревини не придатні для промислової переробки (дрова). Це суттєво нижче за нормативні показники [1]. Проте зі зміною економічної ситуації в країні, ця ліквідна деревина широко застосовується в опалювальних цілях, тобто населенню більш вигідно закупляти дрова, а ніж користуватися засобами газопостачання.

Основні споживачі української деревної продукції – Угорщина, Туреччина, Словаччина, Німеччина, Польща та Італія. На цей час Україна не має позитивного торгового сальдо з країнами Європи по експорту товарів. Близько 85,4% заготовленої ліквідної деревини поставляється на внутрішній ринок вітчизняними споживачами, 10,2% використовуються на власну переробку. Обсяги попиту на деревні ресурси, визначені з

урахуванням розмірно-якісних характеристик сортиментів та напрямів їх використання, з кожним роком зростають.

Головною проблемою української деревообробної промисловості залишається забезпечення підприємств сировиною – деревиною.

В Україні використовується абсолютно весь природний річний приріст деревини – близько 14 млн.куб. м. у рік. До того ж, досі зберігається монополія держлісгоспів на лісові ресурси, що не дозволяє ефективно реалізувати ринковий механізм проведення аукціонів на придбання деревини. Крім того, в країні існує практика нелегальної вирубки лісів, а також зростання обсягів її контрабанди за кордон. Сфера ж легального експорту деревини, в свою чергу, дуже слабо керована державою [5].

Вкрай недосконалою залишається політика Державного комітету лісового господарства, основні зусилля якого зосереджені на стимулюванні експорту лісових ресурсів. Проте, деревина могла б перероблятися в Україні, тим самим стимулюючи залучення додаткових інвестицій, створення нових робочих місць та сприяти наповненню державного бюджету. Також, на перспективі розвитку

промисловості негативно впливає монополія Державного комітету лісового господарства, який на сьогодні сам вирощує ліс, сам його продає й сам себе контролює.

Серед основних проблем, що стосуються готової продукції лісового господарства України можна виділити такі:

- недосконала нормативно-правова база щодо ведення лісового господарства та лісових відносин;
- недосконалість управління лісами, що належать до різних форм власності;
- відсутність правових та економічних механізмів стимулювання запровадження природоохоронних технологій або їх елементів, охорони, захисту, відновлення лісів;
- зростання антропогенного навантаження на лісові екосистеми; глобальна зміна клімату;
- недосконалість фінансового та економічного механізму розвитку лісового господарства;
- недосконалість податкової бази, яка не враховує довгострокового періоду лісовирощення;
- зростання попиту на внутрішньому ринку деревини;
- ріст самовільних рубок, неналежний правовий статус лісової охорони.

Для подолання зазначених вище проблем існує необхідність розробки конкретної стратегії розвитку лісового господарства, яка б забезпечувала стабільний розвиток лісового господарства шляхом підвищення ефективності управління, багатоцільового використання лісових ресурсів та корисних властивостей лісу.

Основними завданнями такої стратегії повинні стати:

- удосконалення нормативно-правової бази в галузі лісового господарства та її гармонізація з міжнародними принципами сталого розвитку та управління лісами;
- оптимізація структури лісгосподарських підприємств та організацій;
- збільшення лісистості території до науково обґрунтованого оптимального рівня;
- нарощування ресурсного і екологічного потенціалу лісів;
- збереження біологічного різноманіття лісових екосистем;
- посилення стійкості лісових екосистем до негативних факторів навколишнього середовища, антропогенного навантаження, змін клімату;
- вирішення лісничо-екологічних проблем регіонів;
- ефективне використання лісових ресурсів на ринкових засадах;
- удосконалення економічно-фінансового механізму;
- підвищення прибутковості ведення лісового господарства в лісозабезпечених регіонах;
- сприяння вирішенню соціально-економічних проблем місцевих громад;
- посилення правового захисту працівників лісової охорони;

- розвиток лісогосподарської науки і освіти;
- розширення міжнародного співробітництва;
- інформування громадськості про стан лісового господарства, залучення до прийняття

рішень щодо використання природного потенціалу лісів, екологічне виховання.

Шляхи та засоби розв'язання проблем полягають у проведенні реформування лісового господарства з використанням позитивного вітчизняного та міжнародного досвіду, поєднанні

заходів державної підтримки та впровадження ринкових механізмів у лісовому господарстві,

збереженні переважно державної власності на ліси. Здійснення цих заходів дасть можливість не тільки наростити обсяги виробництва та реалізації, але й частково розв'язати основні проблеми деревообробної промисловості та країни в цілому

Отже, перспективними напрямками розвитку готової продукції лісового господарства в умовах глобалізації є освоєння нових ринків збуту продукції через розширення комп'ютеризації та виходу в Інтернет, постійний контроль за охороною, захистом, використанням та відтворенням лісів; використання лісів з туристично-рекреаційною метою та розвиток побічного користування; розбудову і ремонт лісовозних доріг на території Держлісфонду.

В обов'язковому порядку повинні бути розширені площі лісорозсадників та плантацій молодих лісових насаджень, для більшого відновлення лісових масивів та вирощування новорічних ялинок, що у майбутньому збільшить обсяги реалізації продукції.

На даний час користується попитом декоративні насадження тому пропонується збільшити обсяги вирощування декоративного посадкового матеріалу.

Важливим є уникнення втрат продукції з цінних порід деревини, через довготривале зберігання та більш якісно розкряжувати хлисти.

Впровадити в дію організацію аукціонів з продажу необробленої деревини на біржі; створення атестаційної комісії для атестації суб'єктів господарювання, яким може бути надане право на заготівлю деревини на умовах договорів підряду.

Для ефективного використання лісових ресурсів у ринкових умовах господарювання, крім достовірної інформації про наявність та стан використання всіх видів лісових ресурсів, запропоновано застосовувати систему оціночних показників, які б характеризували повноту та інтенсивність лісокористування і враховували деструктивні еколого-економічні зміни, що відбуваються в лісовому біоценозі.

Сировинна база для отримання товарної продукції в лісовому господарстві використовується не повністю. Проведення виробничого обліку та детального аналізу дозволить виявити реальні можливості для розширення виробництва з використання продуктів побічного користування лісом (гриби, ягоди, плоди, лікарські рослини, сіно, березовий сік, мед та ін.).

Запровадити методику планування, обліку й аналізу витрат на виробництво за окремими елементами, статтями, виробничою і повною собівартістю, визначення собівартості продукції методом директ-костинга, відстежування динаміки пошуку шляхів зниження собівартості продукції і на цій основі, підвищення рівня конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках товарів та ін. [4].

Приєднання України до СОТ потребує від підприємств лісового господарства радикального переосмислення змісту, методів та інструментів планування й управління витратами виробництва, які дозволять адаптуватися до досконалих конкурентних змін зовнішнього ринкового середовища. Застосування інтегрованої системи виробничого (внутрішньогосподарського) обліку допоможе синтезувати елементи окремих видів обліку з елементами економічного аналізу для оперативного реагування на зміни і структуру витрат.

ВИСНОВКИ. Лісове господарство – унікальний за значенням і видами продукції сектор економіки, який підвладний дії її законів. Поряд із цим специфічні риси досліджуваної галузі накладають відчутний відбиток на ведення лісогосподарського виробництва, що робить його не вигідним для приватних підприємств. Лісове господарство має вагомe значення для сталого розвитку агропромислового комплексу, а також для продовольчої та енергетичної безпеки країни.

Сучасний стан лісів України, який є результатом численних змін нормативного регулювання та економічних меж діяльності лісового господарства, протягом останніх десятирічч не може характеризуватись як задовільний. Це доводить нижчий запас на деревини у віці головного користування у порівнянні із запасом цільових еталонних насаджень, значна частка насаджень з недопустимо низькою участю головних порід у складі мішаних насаджень та незадовільна товарна структура насаджень. На нашу думку, для стабілізації виробництва і переходу до сталого розвитку необхідно підвищити ефективність використання наявного виробничого потенціалу через впровадження досягнень науково-технічного прогресу з модернізацією виробництв, використання ефективної технології вирубки та обробки деревини, що підвищить конкурентоспроможність готової продукції лісового господарства. Необхідно виділити структурно-інвестиційні пріоритети по раціональному використанні природно-ресурсного потенціалу та відтворити механізм міжрегіональної та регіональної кооперації, а також збільшити частку виробництв, що мають завершений цикл виготовлення кінцевої продукції.

Активна співпраця регіону з центральними органами управління можуть значно сприяти глобалізації економіки, покращити економічний, екологічний та соціальний стан, що буде сприяти прискоренню процесу сталого розвитку економіки, гарантом значного покращення життєвого рівня та добробуту населення, підніме рейтинг України у світовій спільноті, а головне - буде сприяти відтворенню навколишнього середовища.

Список використаних джерел:

1. *Інструкція по обліку продукції лісозаготівель, лісопилення і деревообробки на підприємствах Державного комітету лісового господарства України: наказ Держкомлісгоспу України від 19 грудня 2003 р. № 205.*
2. *Вороніна В. Л. Шляхи вдосконалення обліку готової продукції [Електронний ресурс] / В. Л. Вороніна. – 2013.*
3. *Жибак М. М. Управління ефективним розвитком лісогосподарських підприємств на основі сортиментної політики : автореф. дис. на добуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 “Економіка підприємства і організація виробництва” / М. М. Жибак. – Л., 2004.*
4. *Заокіпна Н. С. Удосконалення обліку готової продукції та її реалізації [Електронний ресурс] / Н. С. Заокіпна // Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ. – 2013.*
5. *Кисіль Н.М. Методичні аспекти обліку готової продукції на підприємствах лісової галузі / Н.М. Кисіль, Н.І Колінько. – Львів:УкрДЛТ, 2004. – 304 с.*
6. *Коваленко О. М. Стратегічне управління підприємницькою діяльністю в промисловому виробництві : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон.наук : спец. 08.07.01 “Економіка промисловості” / О. М. Коваленко. – О., 2003. – 19с.*
7. *Мешко Н.П. Трансформація процесів управління реалізації готової продукції в умовах переходу до ринку - Дніпропетровськ: МАК, 2010. – 20 с.*
8. *Олійничук О. І. Особливості лісогосподарського виробництва та підвищення його ефективності / О. І. Олійничук // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: науковий збірник / За ред. І. Г. Ткачук. – Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2009. – Вип.V.– Т.2. – С. 148–154.*